

RAZVOJ DELAVSKEGA GIBANJA MED VOJNAMA IN POTEM

A)

- svet se boji posledic oktobrske revolucije
- prežeha nevarnost za plaz nezadovoljstva v Evropi
- novembra 1918 v Nemčiji izbruhne proletarsko-socialistična revolucija (zaradi dolge vojne)
- vodi jo **Spartakova zveza (Karl Liebknecht, Roza Luxemburg** - najpomembnejša oseba evropske levice, zahteva socialistično revolucijo)
- 1918 - Nemčija postane republika, Viljem odstopi, začetek **weimarske Nemčije**
- na oblast pride socialdemokratska vlada, ki jo vodi **Friderich Ebert** (znotraj struje so tudi levičarji, tudi Spartakova zveza)
- januarja 1919 ponoven upor, organizira Sparakova zveza, Ebert upor zaduši, oba voditelja umreta
- socialdemokrati v vladi ne pustijo blizu levice, kar povzroči ustanavljanje meščanskih strank
- **NSDAP (NSDS)** – nacionalsocialistična delavska stranka, 1919 Dolfe

B) III. internacionala (kominterna)

- marca 1919 v Moskvi
- sprejme boljševiški program
- III. Internacionala ali **kominterna** (I. 1864 v Londonu, II. 1889 v Parizu)
- Rusija je edina država, kjer je že potekla revolucija
- v kominterno se vključijo evropske komunistične partije
- na ustanovnem kongresu 1919 35 partij iz 30 držav, na 7. kongresu 1935 (zadnji kongres) 76 skupin
- od 1924 jo vodi **Stalin**, začne izrabljati svoj položaj znotraj kominterne
- Lenin je izbral Stalina (pred smrtjo je razmišljal, če se ni zmotil), ki je se je bolj prilizoval; drugi kandidat **Lev Trocki** je bil bolj direkten in je Leninu ugovarjal
- leta 1943 je kominterna razpuščena
- II. Internacionala se je 1923 obnovila in nastala je **socialistična delavska internacionala (SDI)** – to so bolj desno usmerjene delavske stranke
- SDI je kritizirala kominterno, imela je 6 milijonov članov, ni pa imela enotnega stališča proti fašizmu
- SDI je razpadla 1940

2. ZNANSTVENO TEHNOLOŠKI RAZVOJ (1. sv. vojna je zavrla razvoj, a kmalu številni izumi po vojni –!?)

A) naravoslovje

- **Albert Einstein**: - 1875-1955
  - objavil relativnostno teorijo, postavil j temelje moderne fizike in astronomije
  - opozarjal je človeštvo, da naj znanosti ne uporablja v vojne namene
  - ker je bil Žid, je 1933 emigriral v ZDA
- **Fleming**: - odkril penicilin (1928) - tuberkuloza, antibiotik šele 1943
- **Rentgen**: - odkrije x-žarke
- **Curie Marie, Federic**: - odkrila prvi umetni radioaktivni izotop atoma 1943

B) družboslovje

- **Spengler Oswald** – 1918 delo: Zaton zahoda, zahod ni več ustvarjalna sila, ker se usmerja samo še k materialnim dobrinam
- **Lukacz** – filozof, estetik; delo: Razkroj uma (1926)
- vidijo se vplivi vojne, razvijejo se različni slogi
- **Keynes** – ekonomist, tudi če znižuješ mezde ne rešiš krize, zvečati moraš kupno moč; vplival je na razvoj **new deal** plana v ZDA

C) tehnika

- letalstvo: - **1903** prva letala – brata Wright
  - **1919** prva linija med Parizom in Londonom
  - Lindberg (**1927**) New York – Pariz
  - prvo letalo na reaktivni pogon leta 1941
- radio: - **1920** radijske postaje v Ameriki oddajajo program, prvi reden TV program v VB leta 1936
- radar: - začetki **1925**, uporaba po 1941 (to pač ni res!! – glej spodaj!)
- avto (?)

D) kultura

- stari slogi ostanejo, pojavijo se novi
- še realizem (**London, Steinbeck, Remarque**)
- zlata 20ta v filmu (Chaplin, Stan in Olio)
- nove književne smeri: - ekspresionizem (**Brecht, Wolker**)
  - nadrealizem (**Prevert, Lorca**)
  - eksistencializem (**Camus, Sartre**)

- nova oblika romana (**Kafka, Joyce, Mann**)
- v Rusiji socialistični realizem (**Gorki**)

E) likovna umetnost

- 1916 **dadaizem** – kritizira samovšečno visoko družbo
- **nadrealizem** (**Dali, Miro, Chagal**)
- **abstraktna umetnost** (Kandinski)

F) glasba

- klasika nove glasbe (**Schönberg, Stravinski, Bartok, Gerschwin**)
- jazz